

Тореадори з Васюківки (скорочено, стислий переказ)

Всеволод Нестайко

Всеволод Нестайко

Трилогія "Тореадори з Васюківки"

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЧАСТИНА ПЕРША, ЯКУ РОЗКАЗУЄ ПАВЛУША ЗАВГОРОДНІЙ

НАДЗВИЧАЙНІ ПРИГОДИ РОБІНЗОНА КУКУРУЗО ТА ЙОГО ВІРНОГО ДРУГА І ОДНОКЛАСНИКА ПАВЛУШІ ЗАВГОРОДНЬОГО В ШКОЛІ, ДОМА ТА НА БЕЗЛЮДНОМУ ОСТРОВІ ПОБЛИЗУ СЕЛА ВАСЮКІВКИ

Розділ 1

Метро під свинарником. Тореадори з Васюківки. Собакевич

У бур'янах за клунею переховуються двоє друзів: Павло та Іван. Вони ховаються від Іванового діда Варави, бо рили метро під свинарником, і п'ятипудова льоха Манюня провалилася туди. Дід дуже лаявся, коли витягав тяжку льоху.

Павло кличе друга Явою, і Ява – це не острів в Індійському океані, Ява Рень – найкращий друга Павлуші. Іван сам себе назвав Явою, коли був ще зовсім маленьким. Сім'я Рень, на думку Павлуші, дивна: батько Яви на скрипці грає, корова називається Контрибуція, а дід, що льоху витягав, завзятий мисливець. Мама Явина – депутат райради. А ще у Яви є молодша сестра Яришка.

Ява часто вигадував різні штуки-викаблуки для слави: випустити пугутькало в клубі під час лекції на тему "Виховання дітей у сім'ї", старі дідові підштаники на телевізійну антену повісити. А одного разу придумав влаштувати бій биків. Друзі пишалися, що вперше у рідному селі Васюківка буде бій биків, де виступатимуть тореадори Іван Рень і Павло Завгородній. Знайти бика для бою було проблематично, тому вирішили використати Контрибуцію. Хлопці роздобули капелюшок, червоний килимок, дві шпаги з ліщини, і от на краю вигону, де ставок, стали випробовувати Контрибуцію. Корова довго терпіла, поки Ява не вдарив її ногою по губі. І раптом... Павлуша побачив Яву десь високо в небі. Хлопці кинулись тікати від корови в ставок, точніше, калабану з брудною водою, у яку охайна корова не лізла.

Хлопці вчилися у 5 класі, скоро мали бути випускні екзамени, яких вони дуже не любили. Після пригоди з метро друзі вирішили зробити підводного човна із старої напівзатопленої плоскодонки. Вони вже рушили, як раптом біля старого колодязя почули жалібне тонке скімління. Виявилось, що хтось викинув туди цуцика. За допомогою Павлуші Ява витяг цуцика і назвав його Собакевичем.

Розділ 2

"Вермахт!.. Двадцять залізних!.."

Одного разу хлопці принесли Собакевича на урок, і вчителька Галина Сидорівна вигнала їх з класу. Виходячи надвір, Павлуша прихопив з собою шкільний дзвоник, що лежав без нагляду. Хлопці сховалися у бузкові кущі за школою, і Ява прикріпив дзвінок Собакевичу Павлушиним паском від штанів.

За стіною сараю хлопці почули цікаву розмову Бурмила (рибалки, який жив сам біля школи) і Книша (шофера, що жив по сусідству з Явою). Вони говорили про "подаруночок від німців", якого "на десять років буде", про якихось "двадцять залізних". Друзі так захопилися підслуховуванням, що не побачили, як втік Собакевич із дзвоником. На звук дзвоника з класів вибігли діти, гадаючи, що вже перерва. Після цього Галина Сидорівна сказала, що завтра на екскурсію до Києва Ява та Павлуша не поїдуть.

Розділ 3

Пригоди в Києві. Наші підозри дедалі зростають. Старшина Паляничко

Друзі будь-що мусили потрапити до Києва, адже з розмови Бурмила і Книша знали, що чоловіки поїдуть у столицю зі шкільною екскурсією, щоб купити "усе необхідне" для своєї справи. Книш саме був водієм вантажівки, яка мала везти учнів. Як Ява і Павлуша не вмовляли вчительку, вона говорила, що взяти їх – непедагогічно. Хлопці знайшли вихід: поки вчителька не бачила, вони сховалися на кузові машини під стільці для учнів. Звичайно, інші діти бачили це, але мовчали.

Добравшись у Києві в омріяне метро, на станції "Хрещатик" Павлуша з Явою вибігли за Книшем і Бурмилом. Вчителька й не помітила. Хлопці прослідкували, як чоловіки купили спорядження для підводного плавання, а потім друзі загубилися на одній зі станцій метро. Ява і Павлуша були щасливі, коли всюди залунало: "Учні з села Васюківки, що приїхали на екскурсію до Києва, Рень і Завгородній, вас чекають на виході з станції "Дніпро". Вусатий міліціонер, старшина Паляничко, відвіз хлопців в Історичний музей, де саме була Галина Сидорівна і весь клас.

Розділ 4

Тренування на плесі. А чи не шукають вони Папушину рушницю?

У Васюківці були плавні, і саме там Бурмило вправлявся у підводному плаванні. Книш сидів на березі, а Ява і Павлуша підглядали. Ява вважав, що чоловіки шукають рушницю Папуші, адже у цих плавнях, що тяглися на багато-багато кілометрів, багато дичини, і часто приїжджають мисливці. Позаторік один київський мисливець на прізвище Папуша втопив тут дорогу рушницю.

Бурмило ще трохи попірнав, а тоді Книш сказав, що досить, бо він має спецзавдання на аеродромі. Павлуша з Явою перезирнулися: їх чекала ще одна незрозуміла пригода.

Розділ 5

Кишенькова атомна бомба на транзисторах. Хто такий Фарадейович

Друзі швидше за Книша добралися до його вантажівки і сховалися у кузові. Згодом

прийшов Книш і поїхав на районний аеродром. Там прилетів літак, з якого льотчик виніс Книшеві довгасту коробку, з якої стирчала трубка. Книш взяв коробку обережно і повіз своєю машиною дуже-дуже помалу до подвір'я Фарадейовича. Антон Фадейович був незвичайною, чудовою людиною, працював бібліотекарем, але був винахідником. Недаремно прозвали його Едісон Фарадейович. Всі любили старого, бо був добряга. Дітей він любив страшенно, бо своїх з бабою Оксаною не мав.

Книш заніс коробку у хату Фарадейовича. Нікого не було вдома, але хата ніколи не була замкнутою. Хлопці подумали, що в коробці вибухівка, і коли Книш поїхав, вони кинулись до хати. Друзям було так страшно, що вони перевернули термос, який був у таємничій коробці. З термоса витекла якась рідина.

Розділ 6

Виявляється, то глобулус! Космічні мрії Фарадейовича. "Життя – заплутана і складна штука!"

Думка про ту шкоду з термосом не давала друзям спокою. виявилосяЮ що то Фарадейович попросив Книша привезти з аеродрому загадковий термос. Наступного дня друзі побігли до хатини Фарадейовича, щоб признатися у шкоді, але там уже було повно юннатів-старшокласників. Винахідник вийшов на ганок з термосом у руках і розповів, що зараз усі вирушать на Високий острів.

Павлуша з Явою першими припливли своїм човником на острів, посередині якого було озерце. Троє човнів привезли Фарадейовича і учнів. Винахідник розповів, що вміст термоса прилетів із Сахаліну. І це майбутня їжа астронавтів – водорість глобулус! Його треба виростити у природних умовах. І може колись астронавти пригощатимуть глобулусом марсіян або якихось інших гавриків. Павлуша і Ява переживали, бо розлили половину вмісту термоса. Вони сказали винахіднику на вухо про все, що накоїли. На щастя, вчений шепнув, що вистачить того, що лишилося в термосі. Потім Фарадейович вилив рідину у озеро на острові. Того дня у селі тільки й балачок було, що про глобулус. А Павлуша зрозумів: щоб щось петрати, треба вчитися. І тут він згадав, що через кілька днів – перший у його житті екзамен.

Розділ 7

Екзамен. Де Ява? Що з ним?.. Переекзаменовка...

Павлуша хвилювався перед екзаменом. Ява не дуже боявся, говорив, що мама – депутат, тому двійку йому не поставлять. Батьки Яви саме були у закордонній командировці у Чехословаччині. А Павлушині батьки були звичайні люди, і йому ставало сумно.

Зранку в день екзамену Павлуша зайшов по Яву, але його ніде не було. Дід Варава повів Яришку в дитсадок, а Яви не було. Павлуша шукав у селі, та довелося на екзамен йти одному. Диктант з української мови він писав механічно, навіть не думаючи, що пише. Коли учні уже готувалися здавати роботи, у клас влетів Ява, увесь мокрий, у болоті з ніг до голови, захеканий, з брудним Собакевичем. Галина Сидорівна трохи не впала. Вона оголосила, що Ява складатиме екзамен восени, як двієчник.

Аж увечері Павлуша відшукав Яву, який готувався до зустрічі з дідом Варавою.

Розділ 8

Що трапилось з Явою. "Не поїду я...". "Дітей б'ють тільки імперіалісти..."

Наступного ранку Павлуша прибіг до Яви. Друг виглядав нещасним і пригніченим. Ява розповів, що не пішов на екзамен, бо слідкував за Книшем, який відправився у плавні. Ява рушив за ним на гнилій плоскодонці, яка раптом почала тонути, бо Собакевич витягнув шматину з дірки човника. Ява ледве не втонув. А коли заткнув дірку у човні травою, вихлюпав воду і повернувся у село, на екзамен було запізно.

Друзі сумували, бо планували їхати на канікули в Одесу, та після цієї пригоди дід Варава відніс у школу і здав Явіну путівку. Павлуша пішов додому і сказав батькам, що теж не поїде в табір. Батько довго добивався цієї путівки, тому був злий, що син відмовився, і погрозив, що виб'є його ременем. Павлуша відповів, що дітей б'ють тільки імперіалісти. Батько розлютився і подер путівку.

Розділ 9

У якому Павлуша розказує, як він подружив з Явою

До четвертого класу Павлуша з Явою не дружив, бо він його при всіх у калюжу пхнув, як Павлуша його картуза на вербу закинув. А Павлуша був у новісіньких штанах і сів у самісіньке рідке багно. Ганька Гребенючка так сміялася, що в неї аж булька з носа вискочила.

Раніше Павлуша дружив з Антончиком Мацієвським. Але одного дня на баштані, коли усі хлопці їли донесочу кавуни, поки дід Салимон-баштанник пішов у сільмаг, все змінилося. Хлопці так наїлися, що кидалися кавунами, а потім вирішили робити з кавунів піраміду. Павлушу вибрали фараоном і обклали кавунами. Раптом Антончик закричав, що повертається дід Салимон. Всі кинулися врозтіч, ніхто не подумав звільнити Павлушу. І тут з'явився Ява. Він схопив кавуна і пожбурих у діда. Дід ловив, бо був баштанник і йому було шкода кавунів, щоб не розбилися. Так Ява кидав кавуни, а Павлуша звільнявся. Через кілька хвилин хлопці втекли.

На другий день їхня дружба з Явою була ще більш скріплена. Бо дід Салимон поділився своїми враженнями про фараонську піраміду з їхніми батьками. І батьки вибили хлопців по тому місцю, про яке при дівчатах не говорять.

Розділ 10

Ми – кріпаки. Приїзд Явиних батьків. Пістолети

Після відмови від путівки тато давав Павлуші багато роботи. З Явою вони бачились мало: не було часу. Говорили через тин. Ява жалівся, що став кріпаком.

Один тільки раз Ява прибіг і розповів, що чув. Як Книшиха казала Книшеві усе добре позачиняти, і вони пішли у хату. За хвилину Павлуша і Ява вже дряпалися на величезний паркан Книшів, які чомусь ніколи нікого до себе не запрошували. Хлопці були розчаровані: виявляється, Книші так ховалися, бо просто їли торт. Дивитися на це було гидко, і друзі повернулися додому.

Літо минало. Хлопцям здаватися, що про Книша та Бурмила вони собі вигадали. Скоро мали приїхати батьки Яви і дізнатися про переекзаменовку. Явіна мати була рішуча жінка, грім і блискавиця, тому Ява тривожився.

І от Явині батьки приїхали. Родичі, сусіди, знайомі приходили вітати їх з поверненням. Явині батьки понавозили подарунків. Павлуші з Явою дісталася по чеському водному пістолету. Хлопці стріляли у собаку, kota, курку і навіть по лисині діда Салимона, за що мало не втратили пістолети назавжди.

На другий день рано-вранці Явині батьки поїхали на кілька днів до Києва звітувати про свою командировку, тож дід Варава не встиг розказати про переекзаменовку. Та все одно настрої у Яви був кепський. Наступного дня він дізнався, що Книш і Бурмило збираються в плавні.

Розділ 11

Трагедія в кукурудзі. І хто б, ви думали, нас врятував?..

Книш з Бурмилом пішли дорогою, а Павлуша з Явою – понад дорогою, скрадаючись у величезному лані кукурудзи. Та не пройшли вони й ста метрів, як Книш їх помітив. Хлопці дременули в глиб кукурудзи. Коли небезпека минула, почали вибиратися з кукурудзи, та виявилася, що вони заблукали. Важко сказати, скільки вони йшли: півгодини, годину чи дві, і скільки пройшли: кілометр, два чи десять. Хотілося їсти, друзі переспівали усі пісні, поділили єдину м'ятну цукерку, яку мали з собою.

Раптом вони почули пісню і закричали: "Люди! Пождіть! Людоньки! Сюди!". Павлуша, здається, навіть вигукнув оте ганебне "Рятуйте!". Хлопців знайшли... Бурмило і Книш. Книш реготав: "І заблудилися? У кукурудзі?". Бурмило теж сміявся. Обоє були п'яні.

Розділ 12

"Не зви мене більше – Ява, зви мене – Кукурузо!"

На другий ранок після тої трагедії в кукурудзі Павлуша ішов в магазин. Була неділя, біля магазину – повно людей. Дід Салимон і інші дядьки почали сміятися з хлопця через пригоду у кукурудзі.

А згодом з Павлушею попрощався Ява. Він вирішив втекти з дому на безлюдний острів у плавнях. Там було багато островів. Ява саме прочитав "Пригоди Робінзона Крузо". Павлуша перекрутив трохи назву і Ява став "Кукурузо". Ява попросив Павлушу самому стежити за Бурмилом і Книшем й викривати їх. Хлопець не міг більше жити у селі через переекзаменовку і кукурудзу. Так Ява став Робінзоном Кукурузо. Павлуша мав сав від часу провідувати друга.

Розділ 13

Шукаємо острів

Поки дід Варава пішов у сільмаг, друзі на старій плоскодонці подалися у плавні. Нарешті вибрали один чудовий острів, де було багато дерев і сухого гілля для вогню. В очеретах були качки, а біля берега можна було наловити риби. Посеред острова була гарна галявина, а біля старої верби хлопці зробили курінь з лози.

Друзі вернулися у село, діда досі не було вдома. Ява зібрав необхідні речі: ложку, сіль, хліб, ліхтарик, сокиру.

Розділ 14

Робінзон Кукурузо висаджується на безлюдний острів

Зранку Кукурузо зібрав усе потрібне в човен. Лишалось відпроситися у діда. Кукурузо збрехав, що хоче піти до тітки Ганни, яка жила в сусідньому селі. Там зараз гостювала і його сестра Яришка. Дід відпустив Яву на два дні.

Хлопці попливли у плавні. Ще ніхто в світі не прощався на так довго. На прощання Павлуша віддав Кукурузо свій складаний ніжик і гачки для рибалки. Йому було важко розлучатися зі своїми скарбами, але це ж було для друга. Кукурузо назвав остів Переекзаменовкою, і хлопці попрощалися.

Розділ 15

Перший день на острові імені Переекзаменовки.

Розділ, розказаний Робінзоном Кукурузо своєму другу і однокласнику Павлуші

Коли Павлуша поплив додому, Яві стало сумно. Він вирішив наловити риби, але вона не клювала. Кінчилося тим, що я обірвав гачок. З досади Ява з'їв пів торби харчів і заснув на сонці. Прокинувся геть обпеченим. Потім скабку в пучку загнав, під самий ніготь. Увечері пощастило зловити кілька рибок, та каструлька протікала і зварити їх не вдалося. На острові ставало темно і страшно. Вночі Ява побачив когось у плавнях на човні. Ява схопився, ступив задерев'янілими ногами кілька кроків у темряву до куреня. І раптом – на когось наштовхнувся... Хтось вхопив його цупкими руками за плечі. Крик жаху застряв у нього в горлі. Він впав. Хтось навалився на нього, дряпонував по обличчю і...

Розділ 16

Павлуша Завгородній знову розказує про те, що він робив у той день і в ту ніч

Павлуша приплив з острова Переекзаменовки і одразу заходився лагодити плоскодонку. Поки зайнятий був роботою, то ще нічого, а потім охопила нудьга за другом. Ввечері пішов спати на сіно, але не міг заснути і відправився у плавні.

Коли плив до Яви, раптом побачив величезну сіру постать на човні попід самим берегом. Від страху серце покотилося кудись униз. Тим часом незнайомий човен зник за прибережними очеретами. Павлуша наліг на весло й спрямував човна до берега, з іншого боку. Пристав, виліз і обережно почав прокрадатися в глиб острова до Кукурузо.

Хлопець витягнув руки вперед, бо було темно. І раптом на когось наштовхнувся. Вони почали битися. Павлуша дряпнув по чомусь м'якому, а згодом мчав через хащі до свого човна. Опам'ятався лише тоді, коли пристав до берега біля села. Хлопець ліг під свою ковдру і заснув.

Розділ 17

"Сьогодні вночі..." Таємниця от-от розплутається

Зранку Павлуша знову поплив до Кукурузо, на щоці якого була подряпина. Друг розповів, що вночі на нього напали шпигуни. Нарешті хлопці здогадалися, що вночі вони налякалися один одного і билися теж.

Сидячи на острові, хлопці побачили Книша на чорні. Друзі кинулись до плоскодонки і почали огинати острів. Вони впливли на Високий острів. Там був Бурмилів курінь, а попід берегом стояло два човни. З-за куреня лунали голоси Книша і

Бурмила. Їх не було видно. З їх розмови хлопці дізналися, що Бурмило вночі ставить ятери на рибу, а цієї ночі має зробити якесь діло. Що ж таке сьогодні вночі робитиме Книш на Високому острові, що навіть Бурмило його одговорював? Павлуша подумав, що Книш, можливо, зазіхає на глобулус.

Розділ 18

Несподівані Ігор, Валька та інші

Раптом Павлуша і Ява почули пісню. До острова Перекзаменовки наближались човни піонерами і вожатим. Серед піонерів було кілька васюківських юннатів. Якась висока цибата дівчинка натрапила на курінь Кукурузо і потягла звідти рушницю. Тут Кукурузо і Ява показалися усім на очі.

Виявилося, що юннати приїхали з Києва, щоб подивитися на глобулус. Цибата дівчинка звалася Валька, Кукурузо трохи соромився її, а Павлуша вважав, що Ганька Гребенючка краща у сто разів.

Серед юннатів був хлопець Ігор, який сам зробив приймач. Він показав приймач Павлуші та Яві, і друзі були вражені. Потім вони їли юшку, яку зварили на вогні юннати. Наївшись, діти влаштували щось схоже на концерт: співали різні пісні, а Валька станцювала козачок. Кукурузо чомусь почервонів і неспокійно совався на місці. А потім всі почали купатися. І отут Кукурузо показав, що таке васюківські хлопці. Видерся на самісіньку верхівку, розгойдався, як мавпа, на гілці і як стрибоне. Всі тільки ахнули. Павлуша теж хотів стрибнути, але його спіткала невдача: зачепився за сучка і розпанахав труси, аж резинка лопнула. Стрибати вже не міг, бо загубив би труси. Дівчатка хотіли зашити труси, але Павлуша відмовився і поліз у курінь зашивати свою ганьбу. У курені він випадково знайшов "Граматику", зошит з вправами і здогадався, що Кукурузо не просто так втік на острів, він готувався до переєкзаменовки.

Коли юннати відпливали, Валька залишила Кукурузові свою адресу. Згодом і Павлуша поплив з острова, а Ява перед цим попросив його привезти скиглика (такого всохлого пряника, що продавався у сільмазі).

Розділ 19

У сні і наяву

Вдома Павлуша допомагав мамі, як тільки міг, щоб відпустила вночі на плавні, Кукурузо ж чекатиме. Після обіду Павлуша ліг спати.

Коли прокинувся, вдома не було нікого. На вулиці зустрів Гребенючку. Хлопець виглядав сумним, і дівчина глянула на нього зі щирим співчуттям. Хотілося розказати їй про острів, про Книша з Бурмилом. Павлуша допоміг їй набрати води з криниці. А коли вона вже йшла додому, попросив грошей на скиглика. Вдома, підпросившись у мами, хлопець взяв гроші, повернув дівчині і вирушив до друга в плавні.

Розділ 20

"Руки вгору!"

Кукурузо радів скиглику. Коли стемніло, Кукурузо взяв свою рушницю і хлопці попливли на Високий острів. Вони планували закричати "Руки вгору!", зловити злочинців, яких Павлуша потім відведе до міліціонера.

Довго друзі чекали, поки побачили в темряві човен і грузну постать в ньому. Кукурузо клацнув курком і крикнув: "Руки вгору!". Павлуша вереснув: "Дядя міліціонер, сюди!". Кукуруздо знову гукнув "Руки вгору!". Постать спитала: "Га?". Перед хлопцями стояв...дід Варава. Виявилося, що дід відчув щось і кинувся шукати онука. Навіть у Піски до тітки Ганни сходив...

Раптом дід сказав припинити, бо із стружки вплив човен. Там був Книш. Він виліз з човна. В одній руці він тримав великий залізний лом, а в другій – відро й друшляк. Книш забрів по коліна у воду озерця на острові й почав друшляком збирати щось. Дід з хлопцями зловили Книша, а той виправдовувався, що то Книшиха підмовила його виловити глобулусу. Тоді Павлуша з Явою розповіли про акваланг і все, що знали. Книш сказав, що шукав у плавнях спирт, який тут німці колись лишили. Та дід Варава розчарував його: той спирт партизани ще у сорок третьому виловили, для госпіталю...

Розділ Останній

Отак закінчилися пригоди Робінзона Кукурузо на безлюдному острові поблизу села Васюківки. Наступного дня приїхав професор Дудка і кореспондент газети, щоб написати про глобулус. Фарадейович сяяв від щастя. Він при всіх подякував Павлуші з Явою за врятування глобулусу.

* * *

А незабаром у клубі був товариський суд на Книшем. То був день Павлушиної і Явиної слави...Але вони не відчували шаленої радості. Ява сказав, що інші хлопці мають високі досягнення, а вони з другом тільки підштаники на телевізійну антену вивішувать уміють.

* * *

...І от уже позаду літо. Книші виїхали на Харківщину. Бурмило пити кинув, і браконьєрський реманент свій поламав і повикидав. Ява склав переєкзаменовку і теж перейшов до шостого класу. На переєкзаменовку Павлуша ходив з Явою. Ява зробив тільки дві помилки, а Павлуша три. Ява зберігає досі адресу Вальки...

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЧАСТИНА ДРУГА, РОЗКАЗАНА ЗНОВУ-ТАКИ ПАВЛУШЕЮ ЗАВГОРОДНІМ НЕЗНАЙОМЕЦЬ З ТРИНАДЦЯТОЇ КВАРТИРИ, АБО ЗЛОДІЇ ШУКАЮТЬ ПОТЕРПІЛОГО

Розділ 1

"Е", – сказали ми з Явою

У Васюківському сільському клубі була прем'єра, на яку зібралося все село. Павлуша з Явою хвилювалися найбільше, адже саме Ява восени придумав організувати театр, а Галина Сидорівна підтримала ідею.

І от учні ставлять "Ревізора" Гоголя. Павлуші з Явою дісталися ролі Добчинського і Бобчинського, хоч і не головні, але хлопці пишалися, що саме їхні герої вигадали, що Хлестаков – ревізор. Палуша і Ява раділи, що Гоголь не дав Бобчинському і

Добчинському багато слів. На репетиціях хлопці не напружувались і ролей не вчили.

Почалася вистава. Швидко і Павлуша разом з Явою вискочили на сцену. Вони сказали вже перші фрази, та раптом у Павлуші з голови вилетіло все. Він тільки сказав: "Е...". Ява теж усе забув і сказав: "Е...". У залі вибухнув регіт. Всі думали, що так і треба, а потім навіть стали підказувати. Павлуша рвонувся з місця і кинувся геть зі сцени. Опинився за селом над річкою, впав на траву і качався, стогнав, землю гриз від сорому. Поряд був Ява. Тільки тепер друзі зрозуміли, що нарobili. А все почалося з Києва...

Розділ 2

Випадок у метро. "Космонавт". Конфлікт з київською міліцією

Хлопці приїхали до Києва на цілий місяць у гості до Павлушиних дядька і тітки. Відразу ж побігли на Хрещатик, у метро, де вони побачили старшину Паляничка. Хлопці на ескалаторі так доганяли міліціонера, що збили з ніг кілька людей, і тоді виявилось, що то не Паляничко, а якийсь інший міліціонер. Ява хотів розшукати їхніх знайомих київських юннатів, але Павлуша здогадувався, що друг хоче побачити Вальку. Павлуша вважав, що дівчина худа, цибата, і Ганя Гребенючка з їхнього класу в тисячу разів краща.

Розділ 3

Ява поспішає на побачення. Вуха

Друзі прийшли за адресою Вальки, і Ява уже подзвонив у дзвінок. Та тут виринула з темряви чиясь величезна постать і здоровеннецькою рукою схопила Яву за вуха. Дядько кричав на весь під'їзд, що хлопці хуліганять і дзвонять у двері, а потім тікають. Друзі почули, що двері Вальки відчиняються, але не хотіли осоромитися перед дівчиною. Тож вони дременули. Явине вуха дуже постраждало: напухло і збільшилося вдвоє.

Хлопці пішли в кінотеатр, а потім Явине вуха захотіло чогось холодного. Хлопці мали свої гроші, які збирали пів року. І тепер майже всі гроші витратили на морозиво і газовану воду з сиропом. Павлуша мало не плакав, коли розраховувався. Потім друзі пішли на чортове колесо, з якого побачили Труханів острів, пляж і парашутну вишку, з якої Павлуша хотів стрибнути, бо мріяв стати льотчиком.

Розділ 4

Пляж. Каруселя. Утопленик. Незнайомець з тринадцятої квартири

Павлуша навіть зрадів, що парашутна вишка не працювала. Вона була дуже високою, і хлопець побоювався. Потім друзі пішли скупатися в Дніпрі. На пляжі було дуже багато людей, хлопці мріяли врятувати якогось потопельника і стати героями, про яких напишуть в газетах. Друзі стали свідками розмови двох дядьків. Один з них був уже одягнений і говорив, що спішить, а днями заскочить до друга, що мешкає у квартирі №13 і працює актором, який грає царя. Артист пішов плавати, а Яві і Павлуші залишив свого годинника. Якийсь п'яний чоловік, що мало не втопився, відвернув увагу хлопців, і вони загубила актора, якому мали повернути годинник. Хлопці довго шукали актора, та все було марно. Совість мучила хлопців: артиста обікрали, міліцію з ніг

збили, троячку протринькали, тітці і дядькові брехали... Вони вирішили поклястися, що більше не брехатимуть, а якщо і котрийсь збереже, то друг дасть йому три шалабани прямо в лоб.

Розділ 5

Шукаємо царя – незнайомця з тринадцятої квартири. Зустріч у театрі. Велич і падіння Яви Реня

Наступного дня друзі одягнули нові сорочки і штани і поїхали по всіх театрах у пошуку актора. Павлуша і Ява відвідали Театр муз комедії, Оперний театр, Театрі драми імені Лесі Українки, Театрі імені Франка, та все було марно. Лишався Київський театр юного глядача, і саме там вони зустріли Вальку. Ява засоромився, а потім хлопці з дівчиною пішли на виставу "Червона Шапочка".

Розділ 6

Будка. Вуха за вуха!

Після вистави Ява розповів Вальці про годинник. Дівчина сказала, що допоможе, бо має знайомого старого артиста Максима Валер'яновича, який знає всіх артистів.

Максим Валер'янович жив недалеко від Лаври, на вулиці, де у зелені садків стояло кілька старих халуп-мазанок. Біля його хатки росло багато квітів. Та його не було вдома, бо поїхав до племінника. Друзі верталися назад і біля якихось сараїв їх зупинив місцевий хуліган з прізвиськом Будка (його звали насправді Толиком). Зав'язалася суперечка, і Ява з Павлушею нам'яли Будку. Валька і її менший братик Миколка, вітали хлопців, як героїв.

Розділ 7

Максим Валер'янович

Друзі зустріли Максима Валер'яновича – 76-річного актора, з яким було дуже цікаво спілкуватися. Валька розповіла про годинник. Який треба повернути. Старий слухав дуже уважно і серйозно. Він сказав, що вирішить цю проблему завтра на кіностудії, куди запросив Яву і Павлушу. Хлопці були дуже щасливі.

Розділ 8

"Товаришу цар, ви заарештовані!". "У-у, понесу!.."

Увечері хлопці не могли заснути. А потім Павлуші наснився химерний сон: він сидів посеред сцени на царському троні у шубі, з залу на нього дивилися коров'ячі й баранячі морди, хлопець виголошував якийсь довгий монолог, але глядачі не могли аплодувати; Павлуша почав бити весь зал батогами, аж тут з-за куліс на сцену виходить Ява у формі міліціонера і каже, що Павлуша злодій, бо вкрав годинник у справжнього царя, Павлушу зв'язали, і він прокинувся зі словами: "Не нарушай! У-у! Зрадник!".

Друзі відправилися до Максима Валер'яновича, але дорогою на них напав Будка зі своєю компанією. Павлушу з Явою завели у яр, і почалася бійка. На щастя, прибігла Валька, вона кричала на хлопців, погрожувала все розказати у школі, батькам. Павлуша відчував сором, що їх врятувала дівчина. Виявилося, що це Вальчин братик покликав сестру, бо бачив, як Яву і Павлушу вели в яр. У не дуже святковому вигляді після бійки хлопці поїхали зі старим актором на кіностудію.

Розділ 9

На студії. Несподіванка перша. Несподіванка друга

Кіностудія Довженка просто вразила друзів. Максим Валер'янович знімався у фільмі "Поцілуйте мене, друзі!" і запросив хлопців з Валькою на справжні зйомки. Та ще більшою несподіванкою було те, що хлопців запросили завтра стати справжніми акторами, бо для якогось фільму потрібні були діти. Ява радів. Валька шалено заздрила хлопцям. Раптом Павлуша згадав про годинник, але в кишені його... не було.

Розділ 10

Де годинник? Ми йдемо у вороже лігво

Діти поїхали до яру і стали шукати годинник, бо Павлуша вважав, що він випав під час бійки. Та потім вони зрозуміли, що чужі хлопці витягли його з кишені. Валька вирішила йти до Будки. Вони так і зробили, але Будка сказав, що годинника не брав, а його взяв один хлопець. Тепер Яві і Павлуші треба було йти на зустріч з якимись хлопцями на стадіон, де сьогодні мав бути матч з "Торпедо".

Павлуша і Ява вирішили йти на побачення з ворогами, а Валька мала пояснити все Максиму Валер'яновичу. Хлопці ще забігли додому до дядька, який запросив їх на той самий матч. Хлопці взяли в дядька квитки, але пішли раніше. Дядько подцмав, що вони побігли до дівчат.

Розділ 11

"Динамо" (Київ) – "Торпедо" (Москва)

Вирішувати питання з годинником хлопці мали після матчу. Оскільки кияни виграли у торпедівців 3:2, дядько був у чудовому настрої й відпустив Яву і Павлушу у своїх справах. Будка з хлопцями сказав, що поговорив з тим хлопцем, він віддасть годинник, тільки цієї ночі. Годинник десь в схованці у печері біля Лаври. Зустрітись треба опівночі біля церкви Різдва Богородиці.

Розділ 12

Козацькому роду нема переводу. Кошовий Карафолька. Лист запорожців. Ніч на кладовищі (спогад)

Вдома друзі почекали, поки поснуть дядько з тіткою, щоб можна було нишком вийти. У голову їм лізли різні темні думки і спогади. Вони згадали події, що відбулися торік, восени, після "робінзонської" історії. У село приїхали археологи, бо Васюківка була на самісінькому перехресті походів славних запорожців.

Експедиція почала розкопувати козацьку могилу. Дуже цікавилася експедиція також найстарішими у селі хатами. Оглядаючи хату, де жив Павлушин і Явин однокласник Карафолька, вчені виявили, що у Карафольки і багатьох васюківців козацькі корені. Було сумно, бо в Яви не виявилось козацького коріння. Він не міг примиритися і страждав. А Карафолька організував на вигоні "Запорізьку Січ". Павлуша з Явою ніколи не відчували себе такими самотніми, ображеними і нещасними, тому вирішили написати Стьопці щось схоже на "Лист запорожців турецькому султанові". У листі вони жартували зі Стьопки, але отримали відповідь, що їх готові прийняти у своє військо писарями. Це було гірше, ніж якби Карафолька Павлушу і Яву

привселюдно потоптав ногами.

І тоді Ява придумав викопати шаблюку або козацький пістоль. Надумались копати на кладовищі, на старих могилах. Вночі вони пішли на кладовище, хоч було дуже страшно. Ява знайшов підходящу могилу. Та раптом вони побачили щось дивне, і до них долинув нелюдський, несамовитий, нестямний крик (пізніше виявилося, що то був кіт). Хлопці втекли і тієї ночі спали у собачій будці, притиснувшись з обох боків до здорового кунделя Рябка.

Розділ 13

Нічні пригоди. Постріл у печері

Вночі хлопці прив'язали мотузку до балкона і таким чином втекли з дядькового помешкання. З собою прихопили дядьків стартовий пістолет. Вони добралися до церкви Різдва Богородиці, біля якої зустріли Будку, невеликого хлопчика і високого хлопчину у чорній масці, того, що взяв годинник. Яву і Павлушу довго водили попід мурами Лаври. Коли Павлуша показав Будці пістолет, чужі хлопці налякалися. Вони привели Павлушу і Яву до входу у якийсь підземний коридор, де дзюркотів струмок. Хлопці чвкали босими ногами у мокві, ноги судомило від холоду. Раптом "Чувак" і Будка зникли. Не знаючи, що робити, Павлуша вистрелив. Хтось перелякано верескнув зовсім близько, і щось зашльопало по мокві. Потім десь віддалік гепнулося і зойкнуло.

На допомогу знову прибігла Валька, яка мала ліхтарик. Втрюх вони квапливо зашльопали до виходу. Валька сказала, що тут дренажна система для підземних вод. Раптом діти здогадалися, що Будка міг впасти у колодязь, який тут є. Перелякавшись, Валька і хлопці побігли рятувати Будку. Він тримався у колодязі пальцями у шпарках між цеглинами. Був зовсім мокрим і міг зірватися на дно будь-якої миті. Павлуша і Ява ледве витягли Будку. Всі були мокрі. Надворі хлопці викрутили одяг, і Будка признався, що "чувак" – вигадка, це просто Вовка Іванов, Валька його знає. І годинник є. Будка просто надумав налякати Яву і Павлушу. А Валька дізналася про цю нічну зустріч від одного знайомого хлопця.

Павлуша нарешті отримав годинник. Та на цьому нічні пригоди не закінчилися. Коли хлопці лізли по мотузці на балкон, тітка прокинулася і подумала, що то злодії. Вона вилила на хлопців каструлю вишневого компоту. Добре, що дядько спав, і не перепало ще й від нього.

Розділ 14

"Увага!.. Почали!.. Мотор!..". Годинник знаходить свого хазяїна. Народження Яви Станіславського і Павлуші Немировича-Данченка

Та зранку дядько надолужив усе, і хлопці отримали прочуханку. На лобах в них тепер були величезні гулі. Згодом по хлопців приїхали з кіностудії, бо ж вони мали зніматися у фільмі. Дорогою вони взяли з собою Вальку і Будку, бо режисер просив прихопити одного-двох хороших хлопців.

У кіностудії Максим Валер'янович і хлопці з Валькою знімалися на різних майданчиках, бо фільми були різні. Гулі на чолах загримували, Вальку перетворили на якусь безпритульну, потім всіх позамурзували сажею. Хлопці і Валька знімалися у

фільмі, події якого розгорталися у 1905 року на Україні. Зміст епізоду був такий: на кладці над річкою робітника-революціонера Артема наздоганяє жандарм, щоб затримати. Артем б'є жандарма, жандарм летить у воду... Артем тікає... А діти у човні неподалік від кладки, рибалять, бачать цю картину і радіють. Почалася зйомка. Було безліч дублів. Нарешті Ява і Павлуша пізнали у жандармі того актора, якого шукали, якому мали віддати годинник. Це був їхній незнайомець з 13 квартири. Виявилось, що царя він грає теж у цьому фільмі: має дві ролі.

Олег Іванович (так називали незнайомця з 13 квартири) взяв таксі, і повіз хлопців, Вальку і Максима Валер'яновича в ресторан. Там вони бенкетували, а діти замовляли все, що хотіли.

* * *

...А через три дні, Ява і Павлуша почали протринькувати свої перші в житті зароблені троячки, бо їм заплатили за зйомки. І одного разу придумали створити театр у Васюківці!

Розділ 15

Загибель Яви Станіславського і Павлуші Немяровича-Данченка. І все-таки ми живемо! Держись, людство!

І от Ява і Павлуша осоромилися у виставі "Ревізор"! Ну як тепер показатися людям після такої ганьби! Хлопці почали згадувати, як в клубі показували новий фільм Київської кіностудії імені Довженка "Артем". Все село знало, що Рень і Завгородній там знімалися. У клуб збіглося усе село. Павлуша з Явою сиділи у першому ряду. Після фільму мала бути "зустріч з учасниками картини...". Але у фільмі їх... не було... Не було того епізоду, в якому вони знімалися. Через кілька днів прийшов із Києва лист од Вальки, де вона писала, що режисер Євген Михайлович передає сердечне вітання і дуже вибачається, але епізод на кладці довелося, на жаль, вирізати, бо він "не монтувався". Отакий пшик вийшов у хлопців з кінематографом... І тепер вони зірвали спектакль.

* * *

Наступного дня хлопці дізналися, що на виставі актори не розгубилися і врятували ситуацію. І спектакль йшов як по маслу.

* * *

Але це – завтра. А сьогодні хлопці страждають. Раптом Ява встав і сказав, що артистом точно не буде. Він вирішив, що вони повинні написати книгу про свої пригоди. Павлуші сподобалася ідея, і друзі почали обговорювати Явину ідею. Вирішили писати прозу, а назвати "Незнайомець з тринадцятої квартири" або "Злодії шукають потерпілого". Павлуша мріє про успіх, але потім все-таки хоче стати льотчиком...

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЧАСТИНА ТРЕТЯ, ЯКУ РОЗКАЗАВ УЖЕ ЯВА РЕНЬ

ТАЄМНИЦЯ ТРЬОХ НЕВІДОМИХ, АБО ПОВІСТЬ ПРО ТЕ, ЯК ПОСВАРИЛИСЯ ІВАН

ВАСИЛЬОВИЧ З ПАВЛОМ ДЕНИСОВИЧЕМ І ЩО З ТОГО ВИЙШЛО

Розділ 1

Як це все почалось...

Павло Денисович з Іваном Васильовичем, тобто Павлуша з Явою, були нерозлучними друзями. І от вони посварилися. А все через гурток малювання. Ява не вмів малювати до того ж був дальтоніком, а Павлуша, наче нічого не знав, запропонував Яві записатися у гурток малювання. Павлуша хотів туди записатися через Ганьку Гребенючку. Ява назвав її мавпою, Павлуша заступився, Ява сказав, хай цілується з нею, і пішов геть.

Розділ 2

Шукаю напарника. Геніальна теорія Антончика Мацієвського. У мене виникає ідея

Ява думав, що наступного дня вони помиряться, але навіть через 3 дні Павлуша все не говорив і записався-таки у художній гурток. Ява сприйняв це як зраду і відчув нагальну потребу щось устругнути. Щось таке, щоб світ похитнувся. І він пішов на вигін до хлопців, де вибрав собі напарником Антончика Мацієвського. Хлопці саме говорили про надприродні явища, про Горбушину могилу, яка була у Васбківці, і на якій люди бачили привида. Ява запропонував перевірити легенду про Горбушину могилу: піти вночі в п'ятницю й перевірити. Хлопці пороззявляли роти й перезирнулися. Ту легенду про Горбушину могилу кожен знав змалечку.

Розділ 3

Легенда про Горбушину могилу

Ще за козаччини біля Васюківки зупинялася сотня сотника Горбуші. І несподівано щез уночі мішок золотих дукатів, уся казна козака. Скарбником у запорожців був старий козарлюга Богдан Захарко. Сотник Горбуша звинуватив його у крадіжці і скарав на горло. Тут і поховали Захарка, а сотня рушила далі на Запорожжя. Минув час, сотник Горбуша повернувся у ці місця і купив землю, заклав маєток, бо то він сам викрав тоді той скарб і закопав у долині під вербою. Але не минулося йому злодіяння. Став з'являтися йому вночі привид Захарка без голови. Горбуша наказав розкопати Захаркову могилу, спалити прах, а попіл вистрілити з гармати. Сподівався, що те врятує його від жахливих нічних видінь. Почали розкопувати могилу. Розкопали – голова Захаркова є, а тіла нема. З ями зануртувало джерело, яке зветься тепер Захарковим. Ще дужче спохмурнів сотник Горбуша, ще більше пив. Одного разу знайшли Горбушу мертвого і без голови, так і поховали. І збудували над його могилою каплицю. А маєток сотника Горбуші сам спалахнув і згорів дотла. І лишилася від Горбуші тільки ота каплиця на сільському цвинтарі. Як тільки починає сутеніти, біля каплиці вже не побачиш живої душі. Люди обходили її десятою дорогою. Говорили, що кожної п'ятниці (бо саме у п'ятницю був страчений Захарко) рівно опівночі з'являвся біля каплиці білий привид без голови. То приходив до Горбуші Захарко, щоб нагадати про себе. Але привида могла побачити людина, яка украла щось і прийшла після цього в п'ятницю опівночі до каплиці.

Розділ 4

Я беру в напарники Антончика Мацієвського. Крадіжка апарата. Ми йдемо в розвідку на кладовище

Ява вирішив сфотографувати привида, тільки от треба було викрасти фотоапарат у Гришки Бардадима – двометрового здоровила-десятикласника. Його всі хлопці боялися, але в нього був найкращий у селі фотоапарат "Київ".

Бардадима не було вдома, тож Ява вскочив у відчинене вікно, схопив фотоапарат, а потім з Антончиком дременув до річки. Там вони побачили Павлушу, який малював пензлем.

До ночі Ява заховав фотоапарат у сні на горищі. Вони з Антончиком пішли на кладовище в розвідку. Кладовище було край села, з вулиці відгороджене високим парканом, з усіх інших боків ніякої загорожі не було. Трохи праворуч стояла хата діда Салимона. Горбушин склеп стояв майже біля дідового порога. Найзручніше було дістатися до Горбушиної могили через город і садок діда Салимона. У діда вдома саме нікого не було: дід на баштані, а баба на річку повела племінника з дітьми з Москви, які в гості приїхали. Хлопці легко склали план маршруту. Дорогою назад Антончик і Ява зустріли Карафольку, якого уже побив Бардадим, бо виявив пропажу. З Антончиком Ява домовився зустрітися біля клубу об 11 вечора.

Розділ 5

Привид. Увага! Знімаю!

Бардадим уже шукав Яву, тож хлопець переховувався у гаю. А коли вже зовсім стемніло, крадькома подався до клубу. Антончик не прийшов, і Ява пішов сам. Він уже минув свинарник діда Салимона, переліз через погрібню і посунув у садок. У кінці саду вимальовувалася на тлі неба Горбушина каплиця. І враз... Ява побачив біля Горбушиного склепу білого привида без голови. Хлопець підніс фотоапарат до ока, навів на привида і клацнув. Привид не щезав. Задкуючи, Ява почав тікати. Вдома заліз у сарай і зарився з головою в сіно.

Розділ 6

Іду до Бардадима. Бий! Нокаут! Мій тріумф

Зранку Ява побіг до Бардадима, сказав, що може бити, але спершу хай проявить плівку. Бардадим проявив, і на негативі справді виднівся привид. Раптом з'явився Антончик, який клявся, що мати не пустила. Він поглянув на негатив. А тоді побіг і розповів усім хлопцям. Через 10 хвилин у Бардадима було повне подвір'я хлопців. Не було тільки Павлуші. Плівка підсохла, і Бардадим надрукував фотографію привида! Такого тріумфу перед хлопцями Ява ще не знав ніколи.

Розділ 7

Антончик намагається висунутися на перший план. Історія Карафольчиної гулі. Атака баби Мокрини. Атаку відбито

Усі хлопці вирушили на кладовище. Біля Горбушиного склепу привида не було, але там ходила баба Мокрина. Вася Деркач показав бабі фото привида. Вона тричі перехрестила мене, потім раптом схилилася й поцілувала. Ява ледве спекався баби, яка називала хлопців гаспидами, іродами і грозила пеклом. Під ці нескінченні бабині

прокльони хлопці попрямували до діда Салимона. Та там нікого не було, бо всі поїхали на весілля: дідова сестра онуку заміж віддавала.

Розділ 8

"Два кольори мої...". "Геть звідси!" – каже мені Павлуша. Друга атака баби Мокрини Ява хотів, щоб про його подвиг дізнався Павлуша, розкався у своїй зраді, і вони помирилися. Треба було діяти через Гребенючку. Ява побіг до неї. Дівчина працювала в городі, і щоб звернути її увагу Ява заспівав: "Два кольори мої, два кольори...". Дівчина не звертала уваги, тож Ява кинув грудку у ногу Гребенючки. Вона назвала його дурнем, він її – заразою. І тут з'явився Павлуша. Гребенючка почала жалітися Павлуші, що Ява ходить тут і співає "Червоне – то любов", наче про щось натякає!.. Павлуша сказав Яві іти звідси геть.

У Яви був паршивий настрій. А тут знову баба Мокрина причепилася. Вона говорила, що Ява обраний, не такий, як всі. Вона хрестила хлопця, і Ява ледве втік.

Розділ 9

Отець Гога

Яві вже хотілося, щоб історія з привидами була вигадкою. Ввечері його насторожило те, що на його подвір'я завітав отець Гога. Він не починав розмов, як баба Мокрина. Просто попросив води у радіатор машини залити. Ява вважав, що неспроста той Гога заїхав...

Розділ 10

Я відвідую діда Салимона. Неймовірні дива

Вночі Яві наснився страшний сон з дідом Салимоном, безголовим лелекою, а потім взагалі виявилось, що дід Салимон – це і є справжній привид...

Розділ 11

Я таки відвідую діда Салимона. Тепер уже наяву. Он воно що!

Зранку Ява побіг до діда Салимона. Дід, баба Галя, племінник-москвич у білосніжній сорочці, його дружина і двоє дрібних діточок сиділи у садку за столом і снідали. Коли всі поснідали, Ява підійшов до діда, показав фото привида і все розповів. Недалеко зібрався увесь гурт сільських хлопців, навіть Павлуша з Гребенючкою. Дід і його племінник розглянули фото, і нарешті все стало ясно: то сушилася на вишні в кінці саду біла сорочка на плічках. Всі хлопці почали реготати. І Гребенючка пискляво хихикала. А Павлуша сміявся, дивлячись на Яву з гірким співчуттям. Ява теж реготав.

Розділ 12

Нудьга. Я відганяю спогади. Мій вірний друг – Вороний. Солдати. "Восьмьорка"

Минуло кілька днів. Ява помчав польовою дорогою на своєму улюбленому велосипеді, якого називав Вороним. Кілометрів за 5 від села були військові табори, а далі, в степу, – артилерійський полігон. На полігоні проводили стрільбу, там не можна було ходити. Ява зустрів кількох солдатів. Один з них, Митя Іванов підморгнув і всміхнувся Яві. Від радості Ява ще швидше поїхав, та раптом заїхав у рівчак і впав. Переднє колесо скрутилося у страшну спіраль "восьмьорку"! Вдома дід Варава взявся лагодити Вороного.

Розділ 13

Недарма цей розділ тринадцятий, бо трапляється в ньому річ надзвичайна, незбагненна і загадкова. Таємниця трьох невідомих

Наступного дня Ява вже виїхав на своєму Вороному, як нічого й не було. Раптом позаду почув дидиркання мотоцикла. Його наздоганяв якийсь військовий у шоломі і дав якийсь конверт. Це був таємний лист, де йшлося про те, що Ява сьогодні о 19.00 має прийти до розбитого доту у Вовчий ліс. У розколині над амбразурою він мав взяти інструкцію, що робити. Лист був підписаний: "Г. П. Г."

Розділ 14

Вовчий ліс. Історія дота. Несподіванка

Ввечері Ява поїхав до Вовчого лісу. Під час війни там точилися великі бої, і у старому дубняку були величезні брили зруйнованого доту.

Біля руїн дота був вартовий. Він сказав, що зараз навчання, тому тут вештатись не можна. Та Яві потрібно було дістатися туди, і він завернув у ліс, а потім поповз до доту. Хлопець дуже попівся до кропиви, але вартовий, а то був Митя Іванов, помітив хлопця. Ява вирішив нічого йому не казати.

Розділ 15

Старший лейтенант Пайчадзе. Я оглядаю табір

Зненацька на дорозі загарчав мотоцикл і з'явився офіцер, високий, стрункий, з чорними грузинськими вусиками. Він взяв Яву на свій мотоцикл і влаштував йому екскурсію полігоном. Офіцер говорив ламаною, мішаною мовою – половина слів українських, половина російських. Потім Яву привезли до доту назад. Мотоцикліст ще представився – старший лейтенант Пайчадзе. І більше нічого. Ява гадав, що він був потрібний для якогось важливого завдання, але не підійшов. Але чому в листі було сказано про амбразуру, про інструкції? Тоді, може, і Пайчадзе, і Іванов просто не в курсі справи? Ява вирішив чекати.

Розділ 16

Павлуша. Невже?.. Я не хочу, щоб він мене бачив. Невідомий у вчительчиному саду. Хто це?

Почало сутеніти. Від села по дорозі на велосипеді їхав Павлуша. Ява подумав, що Павлушу вибрали для секретного завдання, тому поза городами та садками поїхав додому. Коли Ява проїздив поза садком своєї вчительки Галини Сидорівни, то помітив, що якийсь чолов'яга прокрадається у сутінках між деревами. Галина Сидорівна жила удвох з мамою, і Ява перелякався, чи то не злодій. Хлопець погукав вчительку і голосно сказав, що до неї зараз прийдуть дядько Петро і дядько Микола. А сам шепнув, що в саду злодій. Учителька взяла серп, сокиру і електричний ліхтарик. Вони пішли у сад, але там не було вже нікого.

Розділ 17

Мене викликають до телефону. "Розслідування футбольної баталії". Нове Гребенюччине плаття. Зіпсований настрій

Зранку Яву викликали у сільраду, де був телефон.

По телефону Яві сказали: якщо питатимуть, хто дзвонив, сказати – інспектор райвно Федорищенко, який хоче довідатися деякі факти про бійку на стадіоні тридцятого червня. Тоді голос сказав, що вчора хлопець не зміг дістати інструкцію, тому операція на один-два дні відкладається. Потрібно слідкувати за щоглою біля школи. Коли на щоглі з'явиться білий прапорець, у той день о 19.00 треба піти до амбразури за інструкцією.

Після таємничої розмови по телефону Ява згадав той футбольний матч між командами Васюківки і Дідівщини, який закінчився такою бійкою, що ледве розтягли.

Потім Ява поїхав до садка Галини Сидорівни і все перевірів. Стежку у двох місцях перетинали сліди здоровенських чобіт, а біля кущів малини був недокурок сигарет "Столичні". На вулиці Ява побачив Гребенючку у нарядному білому платтячку з синіми цяточками. Хлопець розігнався велосипедом і в'їхав у баюру. Цілі гейзери брудної води й грязюки линули на Гребенючку. Недалеко стояв Павлуша, але дівчина не сказала йому, що це Ява зробив, а збрехала, що грузовик обляпав її болотом. Ява тільки рота роззявив.

Розділ 18

Стихійне лихо. Я приймаю рішення

Ввечері почалася злива, а вночі річка від дощів піднялася. Греблю біля млина прорвало, і внизу село затоплювало. Явині батьки і дід побігли рятувати односельчан. Хлопець вирішив рвонути на велосипеді по солдатів і покликати на допомогу.

Розділ 19

Полковник Соболев. Знову старший лейтенант Пайчадзе

Ява добрався до полігону і розповів про лихо у селі. Полковник Соболев віддав усім накази. Для порятунку людей вирушили бронетранспортери, два мотострілецьких батальйони, три малих арттягачі. Яву похвалили, що здогадався повідомити про повінь. Пайчадзе взяв хлопця разом з велосипедом до бронетранспортера-амфібії. Ява був щасливий, бо вперше у житті їхав на такій машині! Коли вони прибули у село, Ява залишався у бронетранспортері. Вони з Пайчадзе і водієм попливли вулицею.

Розділ 20

Подвиг старшого лейтенанта Пайчадзе. Несподівана поява Павлуші

Дивно було бачити хати, по вікна занурені у хвилі. Фрукти з дерев у воді утворили справжнісінький компот. Всюди на хатах, на повітках, на хлівах, на клунях купчилися люди з хатнім скарбом. Але Пайчадзе прямував до крайньої хати, туди, де найбільша вода, де найскрутніше.

У хаті Пашків топилася 5-річна дитина. Пайчадзе кинувся у воду, висадив ногами вікно, заплив у хату і врятував хлопчика. Після цього лейтенант поспішив до крайньої хати. Ява раптом побачив Павлушу на надувному човнику.

Пайчадзе з Явою підплили до хати баби Мокрини. На старій хаті сиділа баба, а дві її незаміжні дочки були на горищі разом з коровою. Поки солдати рятували корову і дочок баби, баба плакала, що забула щось за іконою. Ява вирішив діяти.

Розділ 21

Я пірнаю в затоплену хату. Пастка. Віч-на-віч з Богом. Безвихідь

Хлопець пірнув у затоплену хату і забрався туди через вікно. За іконою він знайшов невеликий довгастий пакуночок. Та коли хотів вибратися назовні, виявив, що вікно завалило чимось великим і важезним. Друге вікно було загороджено шафою. Більше вікон не було. Ява вхопився за електричний дріт з лампочкою, що звисав зі стелі посеред хати. Дихати було важко. І раптом він зрозумів увесь жах свого становища. У кутку перед іконою ще горіла лампадка. Тут Ява вперше придивився до ікони і побачив... Бога.

Розділ 22

"Давай руку!". Я знову з ним. Що було за іконою

І тут на допомогу Яві прийшов Павлуша, який забрався через хід на горище. Павлуша простягнув другові руку і почав потроху підтягати Яву вгору. Йому довелося добряче-таки помучитися, поки вони перевалилися на горище. Ява радів, бо Павлуша говорив, що думав про Яву і шукав.

Пакуночок був у Явині кишені. Хлопці присвітили і побачили, що то були листи загиблого на війні чоловіка баби Мокрини. Фронтіві солдатські трикутники.

Друзі вибралися через горище. Ява віддав бабі листи. З'явився Митя Іванов і порятував бабу. Уже розвиднялося, дощ припинився. Ява раптом відчув, як замерз. Пайчадзе кликав його, але він залишився з Павлушею.

Розділ 23

У хаті Гребенюків. Ой, нога, нога! Безславно додому. Все плутається

Павлуша віддав Яві свою куртку. Повз них проїжджали бронетранспортери з різним хатнім скарбом і людьми. Серед них була Гребенючка. Павлуша мріяв врятувати її, але не встиг припливти першим. Ява сказав, що можна попливти до її будинку і врятувати щось цінне з хати. Хлопці пробралися туди, але з хати уже все забрали солдати. Там Ява підвернув ногу. Унизу біля кісточки щось хруснуло. Павлуша довів Яву додому велосипедом. Вдома не було нікого, навіть сестри Яришки. Нога у Яви вже була, як колода, його тіпало.

Розділ 24

Хвороба. Сни і дійсність. Чого вони всі такі хороші?

Ява прохворів понад два тижні. Прийшов до тями лише на третій день. Біля нього сидів дід. Потім прийшла мама і тато, який пишався сином-героєм. Нога Яви була забинтована, бо був вивих.

Павлуша приходив до друга, мовчав, усміхався і раз у раз підморгував. Друг розповів, як інші хлопці допомагали рятувати людей і худобу.

Розділ 25

Усе! Кінець! Я дарую велосипед. "Загаза чоغتowa!" Я видужую

Ява вважав, що з його здоров'ям усе погано. Він навіть віддав сестричці свій велосипед. Вона хотіла на ньому кататися, але брат не ніколи не дозволяв. Подарувавши велосипед Яришці, Ява відчув, що його рахунки з життям майже зведені.

Та згодом прийшла лікарка і сказала, що скоро Ява буде здоровий. Хлопець

пошкандибав до вікна і побачив Яришку, яка вихилясами кружляла по подвір'ю. На лобі в неї була здоровеннєцька гуля, на щоці подряпина, коліно розбите. Але очі сяяли щастям. Раптом вона перечепилася об ковбок і... Ява крикунув. Лежачи під колесом, Яришка розгублено кліпала очима. Потім почала вибиратися з-під велосипеда і назвала брата, як завжди, "загаза чогтова". Та Ява не образився, він радів, що життя поверталось до нього.

Розділ 26

Знову троє невідомих. Ти мені друг? "Нічого не розбереш..." – каже Павлуша

Яві було нудно вдома. Одного разу у вікно до нього влетів камінець із запискою. Там писало, що хлопець повівся, як справжній солдат і для нього є секретне завдання, а умовний сигнал початку – білий прапорець на щоглі біля школи. В день, коли з'явиться прапорець, треба прибути до доту у о 19.00. Ява думав про цих Г. П. Г. – трьох невідомих, які писали лист. Хлопець поговорив про це з Павлушею і дізнався, що друг теж отримував такі листи, тільки мав приходити в амбразуру о 20.00.

Розділ 27

Події розгортаються блискавично. Невже один з невідомих – вона? Не може бути! "Він хоче вкрати її!" Ми поспішаємо на допомогу... Асса!

Медичка дозволила Яві потроху виходити надвір.

Наступного дня він тинявся біля школи. У вікнах були виставлені малюнки, присвячені порятунку від повені. На одному з них був намальований Ява у затопленій хаті баби Мокрини. То був малюнок Павлуші. На шкільному подвір'ї біля щогли стояла Гребенючка і причіплювала до дротини білу хустку. Ява не міг повірити, що один з трьох невідомих – це Гребенючка! Коли вона пішла геть, Ява відчепив хустку.

Павлуша дізнався, що Галину Сидорівну хоче вкрати грузин лейтенант Пайчадзе. Хлопці вирішили рятувати вчительку. Про Гребенючку Ява друзі не розповів.

Увечері в садку вчительки хлопці накинулися на лейтенанта, та виявилось, що Галина Сидорівна любить його. Лейтенант був щасливий і попросив її вийти за нього заміж. Нарешті хлопці дізналися таємницю "Г. П. Г": Герасименко Галина Сидорівна. Пайчадзе. Гребенюк Ганя. Виявилось, що ці троє хотіли помирити Яву з Павлушею, які мали зустрітись біля доту і щось там прочитали про дружбу.

Розділ Останній

В якому історія наша за добрим звичаєм старих класичних романів закінчується весіллям

На другий день усе село облетіла звістка про те, що Галина Сидорівна виходить заміж за старшого лейтенанта Реваза Пайчадзе. Виявилось, що Галина Сидорівна понад рік кохала старшого лейтенанта і не признавалася йому.

Ява з Павлушею рушили до доту і прочитали лист. Їм бажали, щоб вони свою дружбу пронесли через усе життя. Бо найвірніші, найбільші, найкращі друзі в світі – це друзі дитинства. І найбільше ти Людина, коли щось робиш для друга. Ява відчув шалену, гарячу радість від того, що Павлуша поруч, що він його друг, що вони помирилися.

А потім було весілля. За три дні до весілля з Грузії прилетіли родичі й друзі нареченого і привезли подарунки. Весь клас приготувався до прощання з улюбленою вчителькою, але під час прощання усі розплакалися і довго ходили з вчителькою селом.

Весілля було гучне. Ява і Павлуша влаштували сюрприз: зробили ліхтар, який світився, і на якому з трьох боків писало: "Слава Галині Сидорівні!", "Бажаємо щастя!", "Не забувайте нас!". А з четвертого боку щасливо усміхався чорновусий красень лейтенант, якого намалював Павлуша. Ява придумав "електрифікацію", і ліхтар світився. Цього повітряного змія хлопці запускали у полі. Він раптом загорівся і мало не спалив скошене сіно, яке ще не згребли. Та на щастя, на допомогу прибігла Гребенючка. Утрюх вони погасили вогонь. Обличчя в них були закіптюжені, попалений одяг звисав клаптями, але діти були щасливі. Ява подумав, що вони з Павлушею будуть дружити найміцнішою, найвірнішою дружбою і стануть солдатами. Ну, а... Гребенючка? Ну, що ж, хай буде й Ганька!

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу